

Natuur.oriolus

bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Retouradres: Natuurpunt,
Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

VLAAMS DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VOOR ORNITHOLOGIE | MAART 2022 | JG 88 | NR 1
NATUURPUNT | COXIESTRAAT 11 | B-2800 MECHELEN

natuurpunt
Studie

Eerste waarneming
Purperkoet

2

Broedgeval Kraanvogels

6

Afname Kievit
in Vlaams-Brabant

19

Twée succesvolle broedsels van Torenvalk in dezelfde nestkast in broedseizoen 2021

» Herman Berghmans

» De vijf jonge Torenvalken *Falco tinnunculus* die het resultaat waren van het eerste broedsel waarvan melding in dit artikel, op het moment dat ze werden geringd. Linkhout (Li), 10 mei 2021. (Foto: Luc De Leeuw)

Aan de gebouwen van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) aan de inlaatsluis van het opvangbekken Schulensbroek in Linkhout (Li) hangt al vele jaren een nestkast voor Torenvalken *Falco tinnunculus*, die zo goed als jaarlijks wordt bezet. Luc De Leeuw, lokaal ingenieur bij de VMM, houdt de nestkast in het oog en verwittigt de ringgroep Demervallei telkens als er ringbare jongen zijn. De Torenvalken in de bewuste nestkast waren er in 2021 vrij vroeg bij. Reeds op 10 mei werden er vijf jongen geringd. Het oudste jong had een vleugellengte van 80 mm, waaruit een legbegin werd berekend op 24 maart. De jongen vlogen succesvol uit.

Aangezien de nestkast aan de achterkant van het gebouw hangt, waar weinig mensen komen, werd de nestkast daarna niet meer gecontroleerd. Groot was dan ook de verbazing toen Luc De Leeuw op 5 augustus opnieuw bijna uitvliegende jonge Torenvalken in en op de nestkast aantrof. Hij stuurde hiervan een foto door. Bovenop de nestkast zat al een vliegvlug jong en in de nestkast nog minimum twee jongen. Omdat deze jongen te groot waren om nog zonder risico's geringd te worden, zijn we niet meer ter plaatse geweest. Aan de hand van de foto van 5 augustus schatten we het legbegin van dit tweede broedsel op ongeveer 8 juni.

We weten niet zeker of beide legfels door hetzelfde paar zijn geproduceerd, omdat de adulte vogels bij geen enkele van beide controles konden worden gecontroleerd. Of het hier om een tweede

broedsel gaat van hetzelfde koppel of een broedsel van een tweede koppel in deze nestkast, kunnen we dus niet met zekerheid vaststellen. De veronderstelde startdatum van het tweede legsel volgde kort op de veronderstelde uitvliegdatum van de jongen van het eerste legsel. Torenvalken blijven in regel nog enige tijd met hun pas uitgevlogen jongen hangen bij de nestplaats en bovendien zijn ze territoriaal ten opzichte van andere Torenvalken. Het ligt niet voor de hand dat een tweede paar Torenvalken zo snel de nestplaats van het eerste paar, dat duidelijk territoriaal gedrag zal vertonen waarbij ze andere Torenvalken weren, zou innemen om er dan prompt zelf in te gaan broeden. Hoewel er geen zekerheid over kan bestaan, is de piste dat hetzelfde paar twee succesvolle broedsels na elkaar voortbracht dus meer aannemelijk dan dat het om een ander paar zou gaan.

Voor de ringgroep Demervallei, die reeds sinds 1983 broedgevallen van Torenvalken opvolgt in het grensgebied van de provincies Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant, is het in ieder geval de eerste keer dat twee dergelijke opeenvolgende broedgevallen in eenzelfde nestkast worden vastgesteld. Navraag bij de Belgische ringers leverde ook geen gelijkaardige meldingen op.

Cramp et al. (1980) melden voor Torenvalk alleen 'one brood' en slechts eventuele vervangelsels na het verlies van het eerste broedsel. Gelijkaardige informatie is te vinden in de monografie

De nestkast met de vliegklare jonge Torenvalk *Falco tinnunculus* van het tweede broedsel. Linkhout (Li), 5 augustus 2021. (Foto: Luc De Leeuw)

van Village (1990) over de Torenvalk ('Kestrels are single-brooded but a small percentage of pairs lay a second clutch if the first fails or is not completed.') en in het verzamelwerk van Leonardi (2020) over valkensoorten in de West Palearctic ('Falcons are single-brooded species'). Jannes Santing (2010) haalt wel een bijna identiek geval aan het onze in 2007 in Drenthe in Nederland. Volgens dat artikel werden er voor zover bekend in de gematigde klimaat-zones geen eerdere tweede broedsel bij Torenvalken vastgesteld. In Zuid-Europa en dan met name op het Iberisch Schiereiland zijn echter wel een aantal mogelijke gevallen vastgesteld. Bij een studie in Centraal-Spanje begonnen drie van de elf onderzochte paren een tweede legsel (Fargallo et al. 1996). In die publicatie wordt

weliswaar vermeld dat voorheen maar één geval (ook in Spanje) bekend was van in het wild levende Torenvalken die twee legsels in hetzelfde broedseizoen produceren. Garcia & Anton (2017) publiceerden nog een geval van een broedpaar dat (vrijwel zeker) twee keer na elkaar met succes broedde in Barcelona, Spanje. Zowel bij Fargallo et al. (1996) als bij Garcia & Anton (2017) wordt vermeld dat de tweede broedsels al werden aangevat terwijl de pas uitgevlogen jongen van het eerste broedsel nog bij de broedplaats rondhingen. Het standaardwerk over roofvogelecologie (Newton 1979) vermeldt dat roofvogels buiten de tropen slechts een enkel broedsel per jaar kunnen grootbrengen omdat de geschikte periode van het jaar om dat te doen niet lang genoeg is om meer toe te laten. Enkele knaagdieretende soorten kunnen er echter wel in slagen, met vermelding van Amerikaanse Torenvalk *Falco sparverius*, Amerikaanse Grijze Wouw *Elanus leucurus* en Grijze Wouw *Elanus caeruleus*. Torenvalk wordt niet vermeld en de hoger vermelde gevallen uit het Iberisch Schiereiland dateren van na de publicatie van Newton (1979).

Zou de opwarming van de aarde een invloed beginnen te hebben op de broedprestaties van Belgische Torenvalken, en mogen we in de toekomst meer tweede broedsels verwachten? De tijd zal het uitwijzen. Vermoedelijk speelt met name een hoog voedselaanbod aan knaagdieren een belangrijke rol bij de kans op een eventueel tweede broedsel. Het is echter opmerkelijk dat de beschreven gevallen voor Torenvalk uit Zuid-Europa afkomstig zijn, waardoor het als plausibel kan worden geacht dat weersomstandigheden die een langer broedseizoen mogelijk maken ook een rol spelen.

Dankwoord

Dank aan Luc De Leeuw en de werknemers van de VMM voor de melding. Dank aan de ringers en medewerkers van de ringgroep Demervallei om jaarlijks de Torenvalken in de regio mee op te volgen. Tenslotte ook dank aan Didier Vangeluwe, hoofd van het Belgische Ringwerk van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (Federale Overheidsdienst Wetenschapsbeleid) en alle vrijwillige medewerkers-ringers die gegevens verzamelen en een bijdrage leveren voor de financiering van het ringwerk.

Referenties

- Cramp S. et al. 1980. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Afrika. The birds of the Western Palearctic. Volume II Hawks to Bustards. Oxford University Press.
- Fargallo J.A., Blanco G. & Soto-Largo E. 1996. Possible second clutches in a Mediterranean montane population of the Eurasian Kestrel *Falco tinnunculus*. *J. Raptor Res.* 30: 70-73.
- Garcia S. & M. Anton. 2017. Second clutch in urban Common Kestrels *Falco tinnunculus* in Barcelona. *Revista Catalana d'Ornitologia* 33:53-55.
- Leonardi G. 2020. Behavioural ecology of Western Palearctic falcons. Springer. Cham.
- Newton I. 1979. Population ecology of raptors. T & AD Poyser. London
- Santing J. 2010. Tweede legsel van Torenvalk *Falco tinnunculus*? *De Takkeling* 18(2): 150.
- Village A. 1990. The Kestrel. T & AD Poyser. London